

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 5 mars 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2008/48/EG – Konsumentkreditavtal – Artikel 8 – Kreditgivarens skyldighet att kontrollera konsumentens kreditvärdighet – Nationell lagstiftning – Möjligheten att åberopa preskription om konsumenten gör gällande att avtalet är ogiltigt – Artikel 23 – Påföljder – Effektiva, proportionerliga och avskräckande – Nationell domstol – Prövning ex officio av om nämnda skyldighet har iakttagits”

I mål C-679/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Okresní soud v Ostravě (Distriktsdomstolen i Ostrava, Republiken Tjeckien) genom beslut av den 25 oktober 2018, som inkom till domstolen den 5 november 2018, i målet

OPR-Finance s. r. o.

mot

GK,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev samt domarna T. von Danwitz och A. Kumin (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: handläggaren M. Longar,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 4 september 2019,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Tjeckiens regering, genom M. Smolek, J. Vlácil och S. Šindelková, samtliga i egenskap av ombud,
- Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, M. J. Marques och C. Farto, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom G. Goddin och P. Němečková, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 14 november 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: tjeckiska.

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 8 och 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan OPR-Finance s. r. o. och GK beträffande en begäran om betalning av utestående belopp enligt ett kreditavtal som det bolaget hade ingått med GK.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 7, 9, 26, 28 och 47 i direktiv 2008/48 har följande lydelse:

”(7) För att underlätta framväxten av en väl fungerande inre marknad för konsumentkrediter är det nödvändigt att föreskriva en harmoniserad ram på gemenskapsnivå på ett antal betydande områden. ...

...

(9) Det krävs fullständig harmonisering för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i gemenskapen ett högt och likvärdigt konsumentskydd som tillvaratar deras intressen och för att det ska skapas en verklig inre marknad. Det bör därför inte vara tillåtet för medlemsstaterna att behålla eller införa andra nationella bestämmelser än de som föreskrivs i detta direktiv. Denna begränsning bör dock gälla endast då detta direktiv innehåller harmoniserade bestämmelser. Det bör således stå medlemsstaterna fritt att behålla eller införa andra nationella bestämmelser om det inte finns några sådana harmoniserade bestämmelser. ... Ett annat exempel på en sådan möjlighet för medlemsstaterna kan vara att behålla eller införa nationella bestämmelser om uppsägning av ett kontrakt som avser varuförsäljning eller tillhandahållande av tjänster om konsumenten utnyttjar sin ångerrätt i samband med kreditavtalet. ...

...

(26) ... Särskilt på en expanderande kreditmarknad är det viktigt att kreditgivarna inte ägnar sig åt oansvarig utlåning eller ger krediter utan att dessförinnan bedöma kreditvärdigheten, och medlemsstaterna bör utföra den kontroll som är nödvändig för att undvika sådant beteende och de bör i sådana fall fastställa nödvändiga sanktioner mot kreditgivarna. ... [D]et [bör] åligga kreditgivarna att individuellt kontrollera konsumentens kreditvärdighet. I detta syfte bör de få använda inte endast information som tillhandahålls av konsumenten i samband med att kreditavtalet i fråga upprättas utan också under en längre tid av handelsförbindelse. Medlemsstaternas myndigheter kan också ge relevanta instruktioner och riktlinjer till kreditgivarna. Konsumenterna bör också iaktta försiktighet och uppfylla sina avtalsenliga skyldigheter.

...

(28) För att bedöma en konsuments kreditvärdighet bör kreditgivaren söka i relevanta databaser; de rättsliga och faktiska omständigheterna kan kräva att sådana sökningar görs i olika omfattning. ...

...

(47) Medlemsstaterna bör anta regler om vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av de nationella bestämmelser som antagits till följd av detta direktiv och se till att de genomförs. Medlemsstaterna bör behålla rätten att välja sanktioner, men de fastställda sanktionerna bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

- 4 Artikel 8 i direktivet har rubriken ”Skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska säkerställa att kreditgivaren innan kreditavtalet ingås gör en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, på grundval av tillräckliga uppgifter som i förekommande fall erhållits från konsumenten och, när så är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas. Medlemsstater vars lagstiftning kräver att kreditgivare måste göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet på grundval av en sökning i relevant databas får bibehålla det kravet.”

- 5 I artikel 23, med rubriken ”Sanktioner”, i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. De sanktioner som föreskrivs ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

Tjeckisk rätt

Lag nr 257/2016 om konsumentkrediter

- 6 Direktiv 2008/48 har införlivats med tjeckisk rätt genom zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (lag nr 257/2016 om konsumentkrediter).
- 7 I 86 §, med rubriken ”Bedömning av konsumentens kreditvärdighet”, i denna lag föreskrivs följande:

”(1) Innan ett avtal om konsumentkredit ingås eller det görs en ändring av skyldigheter i avtalet som medför en betydande ökning av det totala konsumentkreditbeloppet ska kreditgivaren bedöma konsumentens kreditvärdighet på grundval av väsentliga, tillförlitliga, tillräckliga och proportionerliga uppgifter som lämnats av konsumenten och, om det är nödvändigt, på grundval av en databas som möjliggör en bedömning av konsumentens kreditvärdighet eller på grundval av andra källor. Kreditgivaren ska endast bevilja konsumentkrediten när resultatet av en bedömning av kreditvärdigheten visar att det inte finns några rimliga tvivel beträffande konsumentens förmåga att återbetala konsumentkrediten.

(2) Kreditgivaren ska i sin bedömning av konsumentens kreditvärdighet särskilt göra en bedömning av konsumentens förmåga att göra de överenskomna regelbundna konsumentkredit-återbetalningarna, mot bakgrund av en jämförelse av konsumentens inkomst och utgifter och kapacitet att återbetala redan befintliga skulder. Vidare ska kreditgivaren beakta värdet av eventuell egendom, för det fall effekten av konsumentkreditavtalet är att konsumentkrediten helt eller delvis ska återbetalas med intäkterna från försäljning av konsumentens egendom i stället för regelbundna återbetalningar, eller om det framgår av konsumentens ekonomiska situation att vederbörande kommer att kunna återbetala konsumentkrediten oberoende av hans inkomst.”

- 8 87 § i nämnda lag har rubriken "Konsekvenser av underlåtenhet att iaktta skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet". I 87.1 § föreskrivs följande:

"Om en kreditgivare beviljar konsumentkrediten till en konsument i strid med 86.1 § andra meningen ska avtalet anses ogiltigt. Konsumenten får göra en invändning om ogiltighet inom en treårsperiod som löper från dagen för avtalets ingående. Konsumenten ska vara skyldig att, vid en lämplig tidpunkt i förhållande till hans ekonomiska förmåga, återbetala konsumentkreditens kapitalbelopp."

Lag nr 89/2012 om införande av civillagen

- 9 I 586 § zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (lag nr 89/2012 om införande av civillagen) föreskrivs följande:

"(1) När en rättsakts ogiltighet är avsedd att skydda en viss persons intressen, är det endast denna person som får invända att denna rättsakt är ogiltig.

(2) Om en person som har rätt att invända att en rättsakt är ogiltig inte gör detta ska rättsakten anses vara giltig."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 10 Den 21 april 2017 ingick GK på distans ett kreditavtal med OPR-Finance som kunde förnyas, enligt vilket OPR Finance tillhandahöll GK ett belopp på 4 900 tjeckiska kronor (CZK) (cirka 192 euro).
- 11 Eftersom GK inte hade erlagt de belopp som förfallit till betalning väckte OPR-Finance den 7 juni 2018 talan vid Okresní soud v Ostravě (Distriktsdomstolen i Ostrava, Republiken Tjeckien) och yrkade att GK skulle förpliktas att betala 7 839 CZK (cirka 307 euro) jämte lagstadgad dröjsmålsränta från och med den 1 oktober 2017 till dess full betalning skett.
- 12 Det framgår av beslutet om hänskjutande att OPR-Finance under förfarandet i det nationella målet inte har påstått, och än mindre bevisat, att det bolaget, innan det aktuella kreditavtalet ingicks, hade bedömt låntagarens kreditvärdighet.
- 13 Vidare har GK inte gjort gällande att avtalet är ogiltigt till följd av den omständigheten. Enligt 87.1 § i lag nr 257/2016 om konsumentkrediter är påföljden att ett kreditavtal förklaras ogiltigt endast tillämplig på konsumentens begäran. Den hänskjutande domstolen anser att en sådan regel strider mot det konsumentskydd som garanteras i direktiv 2008/48.
- 14 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende för det första påpekat att det enligt fast praxis från tjeckiska domstolar och enligt tjeckisk doktrin är förbjudet för den nationella domstolen att ex officio tillämpa den relativa ogiltighetspåföljd som följer av 87.1 § i lag nr 257/2016 om konsumentkrediter. För det andra är det enligt den hänskjutande domstolen extremt sällsynt att konsumenter, som i de flesta tvister på konsumentkreditområdet inte företräds av en advokat, framställer en invändning om att avtalet är ogiltigt på grund av att kreditgivaren inte har bedömt deras kreditvärdighet.
- 15 Den hänskjutande domstolen har dessutom sökt klarhet i huruvida en tolkning av nationell rätt som är förenlig med direktiv 2008/48, vilket innebär att den nationella domstolen är skyldig att ex officio tillämpa den påföljd som föreskrivs i 87.1 § i lag nr 257/2016 om konsumentkrediter, inte leder till en tolkning *contra legem*.

16 Mot denna bakgrund beslutade Okresní soud v Ostravě (Distriktsdomstolen i Ostrava) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1) Utgör artikel 8, jämförd med artikel 23 i direktiv 2008/48 hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken påföljden vid underlåtenhet att uppfylla kreditgivarens skyldighet att, innan kreditavtalet ingås, göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet ska vara att kreditavtalet är ogiltigt – förenat med en skyldighet för konsumenten att återbetala kapitalbeloppet till kreditgivaren vid en tidpunkt som är lämplig i förhållande till konsumentens ekonomiska förmåga – när denna påföljd (kreditavtalets ogiltighet) emellertid endast är tillämplig för det fall konsumenten gör den gällande (det vill säga invänder att avtalet är ogiltigt) inom en preskriptionstid på tre år?
- 2) Innebär artikel 8, jämförd med artikel 23, i direktiv 2008/48 en skyldighet för en nationell domstol att ex officio tillämpa den påföljd som fastställs i den nationella lagstiftningen vid underlåtenhet att uppfylla kreditgivarens skyldighet att göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet (det vill säga även för det fall att konsumenten faktiskt inte gör gällande påföljden)?”

Prövning av tolkningsfrågorna

- 17 Den hänskjutande domstolen har ställt sina tolkningsfrågor, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2008/48, jämförd med artikel 23 i samma direktiv, ska tolkas så, att den dels innebär en skyldighet för en nationell domstol att ex officio pröva huruvida kreditgivaren har åsidosatt sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet enligt artikel 8 i direktivet, och att fastställa vilka följderna blir enligt nationell rätt av att denna skyldighet har åsidosatts, dels utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka ett sådant åsidosättande leder till att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med en skyldighet för konsumenten att återbetala kapitalbeloppet till kreditgivaren vid en tidpunkt som är lämplig i förhållande till konsumentens ekonomiska förmåga – endast om nämnda konsument gör gällande att avtalet är ogiltigt och det sker inom en preskriptionstid på tre år.
- 18 Det ska härvidlag konstateras att domstolen vid flera tillfällen har erinrat om den nationella domstolens skyldighet att ex officio pröva huruvida vissa unionsbestämmelser på konsumtionsområdet har åsidosatts (dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 62 och där angiven rättspraxis).
- 19 En sådan skyldighet motiveras med att skyddssystemet enligt domstolens fasta praxis grundar sig på tanken att konsumenten har en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå, vilket får till följd att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll (dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 63 och där angiven rättspraxis).
- 20 Det framgår av artikel 8.1 jämförd med skäl 28 i direktiv 2008/48 att kreditgivaren innan kreditavtal ingås ska göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet. När så är nödvändigt ska detta innefatta sökningar i relevanta databaser. Domstolen erinrar om att nämnda skyldighet, enligt skäl 26 i direktivet, syftar till att lägga ansvaret på kreditgivaren och att förhindra att kreditgivaren beviljar krediter till icke kreditvärda konsumenter.
- 21 Denna skyldighet, som syftar till att skydda konsumenterna mot riskerna för överskuldssättning och obestånd, bidrar även till att målet med direktiv 2008/48 kan nås. Som framgår av skälen 7 och 9 i direktivet består detta mål i en fullständig och tvingande harmonisering på ett antal betydande områden för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i Europeiska unionen ett högt och likvärdigt

skydd som tillvaratar deras intressen och för att underlätta framväxten av en verklig inre marknad för konsumentkrediter (dom av den 27 mars 2014, LCK Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 42). Denna skyldighet är således av grundläggande betydelse för konsumenten.

- 22 Det föreligger dessutom en icke obetydlig risk för att konsumenten, bland annat på grund av okunnighet, inte åberopar en rättsregel som är avsedd att skydda vederbörande (dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 65 och där angiven rättspraxis).
- 23 Såsom domstolen har slagit fast vad gäller iakttagandet av den informationsskyldighet som föreskrivs i artikel 10.2 i direktiv 2008/48, vilken också bidrar till att uppnå målet med direktivet, såsom det beskrivs i punkt 21 i förevarande dom, följer av det ovan anförda att ett effektivt konsumentskydd inte skulle kunna uppnås om den nationella domstolen, så snart den har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, inte var skyldig att ex officio pröva huruvida kreditgivarens skyldighet enligt artikel 8 i direktivet har iakttagits (se, analogt, dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkterna 66 och 70).
- 24 Om den nationella domstolen ex officio har konstaterat att den skyldigheten har åsidosatts är den också skyldig att – utan att invänta att konsumenten framställer en begäran om detta – fastställa vilka följderna blir enligt nationell rätt av ett sådant åsidosättande, med förbehåll för att den kontradiktoriska principen iakttas och att de påföljder som föreskrivs i nationell rätt uppfyller kraven i artikel 23 i direktiv 2008/48, såsom dessa har tolkats av domstolen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkterna 71, 73 och 74). Domstolen erinrar om att det i artikel 23 i direktivet föreskrivs dels att bestämmelserna om de påföljder som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt artikel 8 i direktivet ska fastställas på ett sådant sätt att påföljderna är effektiva, proportionerliga och avskräckande, dels att medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att de genomförs. Inom dessa gränser behåller medlemsstaterna rätten att skönmässigt välja påföljder (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 mars 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 43).
- 25 Enligt fast rättspraxis om principen om lojalt samarbete, vilken stadfästs i artikel 4.3 FEU, ska medlemsstaterna, som dock har möjlighet att välja påföljder, se till att överträdelser av unionsrätten beivras enligt regler motsvarande de materiella regler och handläggningsregler som gäller för överträdelser av liknande art och svårhetsgrad enligt nationell rätt. Påföljderna ska dock under alla omständigheter vara effektiva, stå i rimlig proportion till överträdelsen samt vara avskräckande. (dom av den 27 mars 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 26 Domstolen har dessutom slagit fast att påföljdernas stränghet ska vara anpassad till hur allvarliga de överträdelser är som beivras, och särskilt säkerställa att påföljderna verkligen har en avskräckande verkan samtidigt som proportionalitetsprincipen iakttas (dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 63 och där angiven rättspraxis).
- 27 Det ska tilläggas att det ankommer på de nationella domstolarna, vilka är ensamma behöriga att tolka och tillämpa den nationella rätten, att mot bakgrund av samtliga omständigheter i det enskilda fallet kontrollera huruvida dessa påföljder uppfyller dessa krav samt huruvida de är effektiva, proportionerliga och avskräckande.
- 28 Domstolen kan emellertid när den meddelar ett förhandsavgörande bidra med preciseringar för att vägleda de nationella domstolarna vid deras bedömning (se, analogt, dom av den 21 november 2018, de Diego Porras, C-619/17, EU:C:2018:936, punkt 91 och där angiven rättspraxis).

- 29 I förevarande fall följer det av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande att kreditgivarens åsidosättande av sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet, som föreskrivs i 86 § i lag nr 257/2016 om konsumentkrediter, beivras, i enlighet med 87 § i denna lag, genom att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med en skyldighet för konsumenten att återbetala endast kapitalbeloppet till kreditgivaren vid en tidpunkt som är lämplig i förhållande till konsumentens ekonomiska förmåga – under förutsättning att konsumenten gör gällande denna ogiltighet inom en preskriptionstid på tre år räknat från ingåendet av avtalet. Vid tillämpning av den påföljd som föreskrivs i nämnda lag, det vill säga att kreditavtalet förklaras ogiltigt, förlorar kreditgivaren sin rätt till betalning av avtalad ränta och avgifter.
- 30 Det ska i detta hänseende påpekas att i den mån tillämpningen av en sådan påföljd leder till att kreditgivaren inte längre har rätt till avtalad ränta och avgifter, förefaller nämnda påföljd stå i proportion till hur allvarliga de överträdelser som beivras är och, i synnerhet, verkligen ha en avskräckande verkan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 mars 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkterna 52 och 53, samt dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 69).
- 31 Det ska preciseras att med hänsyn till betydelsen av målet att skydda konsumenterna, som är en inneboende del i kreditgivarens skyldighet att kontrollera låntagarens kreditvärdighet, har domstolen slagit fast att om påföljden med förlorad ränta i praktiken försvagas, eller helt omintetgörs, skulle det ofrånkomligen leda till att denna inte är verkligt avskräckande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 mars 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkterna 52 och 53).
- 32 Det framgår av beslutet om hänskjutande att påföljden att kreditavtalet förklaras ogiltigt endast kan tillämpas om konsumenten gör gällande att avtalet är ogiltigt, och detta inom en preskriptionstid på tre år. I sistnämnda avseende ska det erinras om att det enligt fast rättspraxis, i avsaknad av unionsbestämmelser på området, är varje medlemsstats interna rättsordning, enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi, som är tillämplig i fråga om förfaranderegler som är avsedda att säkerställa skyddet av de rättigheter som enskilda har på grund av unionsrätten. Dessa regler får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som reglerar liknande situationer av inhemsk karaktär (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionens rättsordning (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 december 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punkt 23).
- 33 Vad beträffar likvärdighetsprincipen förfogar inte domstolen över några omständigheter som ger anledning att betvivla att villkoret avseende den preskriptionstid som är i fråga i det nationella målet är förenligt med den principen.
- 34 När det gäller effektivitetsprincipen räcker det att erinra om att, såsom framgår av punkterna 23 och 24 i denna dom, ett effektivt konsumentskydd kräver att den nationella domstolen, i en situation där kreditgivaren väcker talan mot konsumenten på grundval av kreditavtalet, ex officio prövar huruvida kreditgivaren har uppfyllt sin skyldighet enligt artikel 8 i direktiv 2008/48 och, om den konstaterar att denna skyldighet har åsidosatts, därav drar de slutsatser som föreskrivs i nationell rätt, utan att invänta att konsumenten framställer en begäran om detta, med förbehåll för att den kontradiktoriska principen iakttas.
- 35 När det gäller en sådan påföljd som ogiltighet av kreditavtalet, vilken är förenad med en skyldighet att återbetala kapitalbeloppet, ska det preciseras att när konsumenten klagar att den är emot att en sådan påföljd tillämpas, ska det beaktas (se, analogt, dom av den 4 juni 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 33, och dom av den 21 februari 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 35).

- 36 Det följer av det ovan anförda att effektivitetsprincipen utgör hinder för att påföljden att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med en skyldighet att återbetala kapitalbeloppet – som ska tillämpas för det fall att kreditgivaren åsidosätter den skyldighet som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/48, ska göras gällande av konsumenten, och det inom en preskriptionstid på tre år.
- 37 Denna slutsats påverkas inte av det argument som den tjeckiska regeringen har anfört i sitt skriftliga yttrande, nämligen att det i de nationella bestämmelserna om tillsyn över kreditinstitut även föreskrivs en administrativ påföljd i form av en straffavgift på upp till 20 miljoner CZK (cirka 783 000 euro) för det fall kredit har beviljats i strid med skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet.
- 38 Det ska nämligen påpekas att Europeiska kommissionen vid förhandlingen, utan att bli emotsagd, hävdade att den behöriga tjeckiska tillsynsmyndigheten, det vill säga den tjeckiska centralbanken, aldrig har meddelat något beslut om erläggande av en straffavgift för kreditgivarens åsidosättande av denna skyldighet. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 82 i sitt förslag till avgörande är sådana påföljder inte i sig ägnade att säkerställa ett sådant tillräckligt effektivt skydd för konsumenterna mot de risker för överskuldssättning och insolvens som eftersträvas med direktiv 2008/48, eftersom de inte påverkar situationen för en konsument som har beviljats kredit enligt ett kreditavtal i strid med artikel 8 i direktivet.
- 39 Så snart som den nationella lagstiftaren, såsom i förevarande fall, vid beivrande av en sådan överträdelse, utöver en administrativ påföljd, har föreskrivit en civilrättslig påföljd som kan komma den berörda konsumenten till godo, ska sistnämnda påföljd, med hänsyn till den särskilda vikt som direktiv 2008/48 tillmäter konsumentskyddet, under alla omständigheter genomföras med iakttagande av effektivitetsprincipen.
- 40 Slutligen framgår det av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande att det enligt de tjeckiska domstolarnas fasta praxis är förbjudet för den nationella domstolen att ex officio tillämpa påföljden att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med skyldigheten att återbetala kapitalbeloppet – som föreskrivs med avseende på åsidosättande av kreditgivarens skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet.
- 41 Vad beträffar detta förbud ska det erinras om att de nationella domstolarna vid tillämpningen av nationell rätt, enligt domstolens fasta praxis, är skyldiga att i möjligaste mån tolka den nationella rätten mot bakgrund av ordalydelsen i och syftet med direktiv 2008/48 för att uppnå det resultat som avses i direktivet och således följa artikel 288 tredje stycket FEUF. Denna skyldighet att göra en direktivkonform tolkning av nationell rätt följer nämligen av EUF-fördragets systematik, eftersom denna skyldighet gör det möjligt för de nationella domstolarna att inom ramen för sin behörighet säkerställa att unionsrätten ges full verkan när de avgör tvister som anhängiggjorts vid dem (dom av den 21 april 2016, Radlinger et Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 79).
- 42 Dessutom har domstolen vid upprepade tillfällen angett att principen om direktivkonform tolkning innebär att de nationella domstolarna ska göra allt som ligger inom deras behörighet, med hänsyn till den nationella rätten i sin helhet och med tillämpning av de tolkningsmetoder som är erkända i nationell rätt, för att säkerställa att det aktuella direktivet ges full verkan och för att uppnå ett resultat som är förenligt med direktivets syfte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 januari 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 43 Det ska tilläggas att nationella domstolar, inbegripet de som dömer i sista instans, i förekommande fall, är skyldiga att ändra en fast nationell rättspraxis om denna grundas på en tolkning av nationell rätt som är oförenlig med ett direktivs syften (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 september 2019, Pohotovost', C-331/18, EU:C:2019:665, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

- 44 Härav följer att den hänskjutande domstolen i det nationella målet inte med fog kan anse sig sakna möjlighet att tolka de aktuella nationella bestämmelserna i överensstämmelse med unionsrätten enbart av den anledningen att de tjeckiska domstolarna har tolkat dessa bestämmelser på ett sätt som inte är förenligt med unionsrätten. Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att säkerställa att direktiv 2008/48 ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa den tolkning som gjorts av de tjeckiska domstolarna, i den mån tolkningen inte är förenlig med unionsrätten (se, analogt, dom av den 8 november 2016, Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, punkterna 69 och 70 och där angiven rättspraxis).
- 45 Denna skyldighet att göra en direktivkonform tolkning begränsas emellertid av allmänna rättsprinciper, bland annat av principen om rättssäkerhet, på så sätt att skyldigheten inte kan åberopas till stöd för en tolkning *contra legem* av nationell rätt.
- 46 Av det anförda följer att frågorna ska besvaras enligt följande. Artiklarna 8 och 23 i direktiv 2008/48 ska tolkas på så sätt att de innebär en skyldighet för en nationell domstol att ex officio pröva huruvida kreditgivaren har åsidosatt sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet enligt artikel 8 i direktivet, och att fastställa vilka följderna blir enligt nationell rätt av att denna skyldighet har åsidosatts, under förutsättning att påföljderna uppfyller de krav som uppställs i nämnda artikel 23. Artiklarna 8 och 23 i direktiv 2008/48 ska även tolkas på så sätt att de utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka kreditgivarens åsidosättande av sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet leder till att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med en skyldighet för konsumenten att återbetala kapitalbeloppet till kreditgivaren vid en tidpunkt som är lämplig i förhållande till konsumentens ekonomiska förmåga – endast om nämnda konsument gör gällande att avtalet är ogiltigt och det sker inom en preskriptionstid på tre år.

Rättegångskostnader

- 47 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Artiklarna 8 och 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG ska tolkas på så sätt att de innebär en skyldighet för en nationell domstol att ex officio pröva huruvida kreditgivaren har åsidosatt sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet enligt artikel 8 i direktivet, och att fastställa vilka följderna blir enligt nationell rätt av att denna skyldighet har åsidosatts, under förutsättning att påföljderna uppfyller de krav som uppställs i nämnda artikel 23. Artiklarna 8 och 23 i direktiv 2008/48 ska även tolkas på så sätt att de utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka kreditgivarens åsidosättande av sin skyldighet att före avtalets ingående bedöma konsumentens kreditvärdighet leder till att kreditavtalet förklaras ogiltigt – förenat med en skyldighet för konsumenten att återbetala kapitalbeloppet till kreditgivaren vid en tidpunkt som är lämplig i förhållande till konsumentens ekonomiska förmåga – endast om nämnda konsument gör gällande att avtalet är ogiltigt och det sker inom en preskriptionstid på tre år.

Underskrifter